

Door Janny Manning-Moerland, 'levensverhaal' van mijn vader Engel Moerland (1909-2005)

Engel Moerland was een van de mensen die in de jaren dertig hebben gewerkt aan de ontginning van de Wieringermeer. Hier volgt zijn levensverhaal

Jeugd op Noord-Beveland

Engel Moerland werd geboren op 8 maart 1909 op Colijnsplaat, een klein dorpje op het eiland Noord-Beveland (Zeeland). Hij was de oudste zoon van een gezin met zes kinderen. Hij was een goede leerling, maar gelegenheid om verder te studeren was er niet op het eiland en zo ging hij na zes klassen lagere school aan het werk. Eerst 's zomers als zgn. koewachter en daarna als knechtje bij een boer, zoals de meeste van zijn leeftijdgenoten. In de winter, als er weinig te doen was op het land, gingen kinderen, meestal alleen de jongens, nog wel terug naar school, er was ook een 7e en een 8ste klas.

Zuiderzeewerken

Toen in 1930 de Zuiderzeewerken arbeiders zochten trok Engel circa 1933 samen zijn jongere broer Ko naar de Wieringermeer. Hier lagen de lonen hoger dan in Zeeland, het idee van een betere toekomst lokte hen naar Noord-Holland. Ze werden aan het werk gesteld, vermoedelijk bij of het planten van riet voor de ontzilting van het water van de Zuiderzee en bij het inzaaien van koolzaad met paardenkracht. Uit alle provincies kwamen de werkers naar de polder, velen waren in de kost bij 'vrouw' Verstrate in Slootdorp (Sluis 1); 'een prima kosthuis' werd dat genoemd.

Getrouwd in 1936

Engel keerde na enige tijd terug naar Noord-Beveland, de pionierswerkzaamheden waren afgelopen (of de arbeiders waren vervangen door steuntrekkende werklozen, die waren er volop in 1934 en 1935). Hij had kennis aan een meisje, Elizabeth de Wild uit Kats (geboren 25 maart 1911), het dorpje vlakbij Colijnsplaat. Engel en Elizabeth trouwden op 17 september 1936 op Kats, waarna ze samen naar de Wieringermeer vertrokken.

Op 1 maart 1936 was Engel ingeschreven als inwoner (dit inschrijven liep toen nog via de bevolkingsadministratie van de gemeente Medemblik) met als adres Molenweg kavel B67, Slootdorp. Na de bruiloft ging het jonge paar daar wonen.

Engel werkte als eerste knecht bij pachter/boer E. Bruins. Op dat bedrijf werd er nog niet met tractoren gewerkt, de werkzaamheden werden met behulp van paarden gedaan. Engel kon goed met paarden overweg en zijn taak was om voor de paarden te zorgen en het werk in te delen.

Mobilisatietijd en inval Duitsland

Op 2 oktober 1937 werd de eerste dochter geboren, Maria, die Rietje werd genoemd. In 1939 waren er oorlogsdreigingen en werd Engel opgeroepen voor de mobilisatie van het leger; als soldaat was hij ingedeeld bij de cavalerie en de manschappen waren ingekwartierd in Noordwijk. Ook Elizabeth en dochter Rietje gingen mee, het gezin werd ondergebracht bij de familie Hiep, een groot gezin met jonge kinderen. Ze beleefden daar in de winter 1939-1940 een mooie tijd en genoten voorjaar 1940 van de bloeiende bollenvelden, zoals is te zien op een paar foto's uit die tijd. Op 10 mei 1940 was er de inval van Nederland door Duitsland, onze vader heeft Duitse parachutisten zien landen op het Noordzeestrand bij Noordwijk.

De soldaten werden gedemobiliseerd en de familie keerde terug naar de Molenweg, waar het 'normale' leven weer werd opgepakt, nu onder Duitse bezetting. Op 6 januari 1941 werd een tweede dochter geboren Janna (Janny). De oorlog kwam dichterbij toen ze een onderduiker in huis namen, een neef uit Kats die de 'Arbeitseinsatz' op die manier wist te ontlopen. Ook kwamen er in de laatste hongerwinter geregeld mensen aan de deur, die door de honger probeerden bij

boeren nog wat eetbaars te pakken te krijgen. Ze kwamen lopend of op de fiets uit Amsterdam of Haarlem, soms met serviesgoed of beddengoed als ruilmiddel.

Terug naar Zeeland 1945-1948

Op 17 april 1945 werden de dijken van de Wieringermeer door de Duitse bezetter opgeblazen. Het was een zinloze wraakactie, Duitsland had de oorlog al verloren. Gelukkig werden inwoners wel in de vroege ochtend van 17 april gewaarschuwd dat de dijken rond het middaguur opgeblazen zouden worden. Vader, moeder en hun nu drie kinderen, er was op 28 januari 1945 een zoon geboren, Herman, vertrokken met paard en wagen de polder uit.

Ze vonden onderdak in de Groetpolder, vierden op 5 mei 1945 nog de bevrijding in Winkel en brachten de zomer door in de grote schuur van boer Blaauboer. Maar toen het in oktober kouder werd en er geen kachel of andere warmtebronnen beschikbaar waren, werd besloten om terug te gaan naar Zeeland. Een zwager die een besteldienst onderhield op Noord-Beveland en een kleine vrachtwagen had, kwam de familie ophalen. Na een hele dag reizen kwamen ze weer op Kats te wonen, inwonend bij opoe de Wild, de moeder van onze moeder.

Los werk

Er volgden drie rustige jaren, de kinderen gingen naar school en kleuterschool en konden veilig op straat spelen; behalve de auto van de dokter waren er geen auto's op het eiland, een paradijs voor kinderen, de Oosterschelde met veilige plekjes om te zwemmen was vlakbij, bijna het hele dorp was familie van elkaar, de achterdeuren waren altijd open voor een snoepje of een slokje water.

Vader zal in die jaren ook bij een boer hebben gewerkt. Ook hielp hij, samen met zijn zwager Gillis en andere mannen van het dorp, mee met het versterken van de zeedijk en het onder controle houden van de zware stroming die er stond in het zeegat van de Oosterschelde bij Kats. Er moesten zware basaltblokken vanuit een scheepje of sloep het water in worden gegooid, een zware klus waarvoor sterke mannen nodig waren. Het was een heel spektakel waar het halve dorp op de dijk toeschouwer van was. Het basalt werd ook gebruikt voor de wegen van macadam die er nog volop waren op Noord-Beveland.

Terug naar de polder, werken bij de ZWM

In 1948 werd besloten terug te gaan naar de Wieringermeer. Ons gezin woonde drie jaar aan de Alkmaarseweg bij Middenmeer, en vanaf 1951 aan de Torenstraat aldaar. Op 23 augustus 1953 werd daar de jongste zoon Jan geboren.

Vader werkte bij de coöperatieve Zaaizaadvereniging Wieringermeer (ZWM) in Middenmeer, nu Agrico geheten. Zijn werk was in een graanpakhuis en Engel werkte voornamelijk in het zaaizaad: tarwe, gerst en ook erwten. Er werd hard gewerkt en soms moesten er in de drukke tijden ook nachtdiensten worden ingevuld. Hij werkte er met plezier en veel plichtsgevoel en werd uiteindelijk chef van het pakhuis.

Helaas overleed moeder in februari 1974 op 62-jarige leeftijd en konden ze niet samen van zijn pensioen genieten toen hij in maart van datzelfde jaar 65 jaar werd. Hij ging nog wel twee keer naar Nieuw-Zeeland waar oudste dochter Riet met haar gezin woonde en ook bezocht hij Janny die destijds in Italië woonde.

Vader was erg zelfstandig, deed het huishoudelijk werk, kookte zelf, hield zijn groentetuin bij en genoot van de middagen die hij op de soos doorbracht, sjoelen, kaarten enz. Zijn rijbewijs werd op zijn 90ste zelfs nog verlengd, maar na zijn 93ste ging zijn gezondheid achteruit en hij overleed op 2 juli 2005 in Schagen toen hij 96 jaar was. Een lang, en ook bijzonder leven.

Janny Manning-Moerland, 28 februari 2026.